

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1898, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar med afseende å delning af Hernösands stift, dels fyra särskilda i detta ämne väckta motioner, dels ock Kongl. Maj:ts proposition n:o 31, med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

1:o.

I den till Riksdagen den 15 januari innevarande år aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under riksstatens åttonde hufvudtitel föreslagit,

dels i punkten 3:o):

att Riksdagen måtte medgifva, det Vesterbottens och Norrbottens län från den 1 januari 1899 frånskildes Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift, samt att för aflönande af biskop i det nya stiftet af biskopslöneregleringsfonden användes högst 13,500 kronor årligen;

att för bestridande af kostnaden för aflönande af konsistorienotarie, amanuens och vaktmästare vid det nya domkapitlet måtte beviljas ett

ordinarie anslag af 5,100 kronor, deraf till notarien 3,000 kronor, till amanuensen 1,600 kronor och till vaktmästaren 500 kronor;

att för hyra af lokal och vaktmästarebostad måtte anslås ett årligt belopp af 1,500 kronor; samt

att såsom ersättning för den minskning i inkomst, som genom den ifrågasatta stiftsdelningen skulle drabba notarien vid Hernösands domkapitel till följd af förlusten af sportelinkomsterna från Vesterbottens och Norrbottens län, måtte beviljas ett årligt anslag af 1,500 kronor; *dels ock i punkten 39:o):*

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1899 anvisa följande belopp, nemligen 600 kronor såsom ersättning till nuvarande amanuensen vid domkapitlet i Hernösand för den minskning i hans inkomst, som i anledning af den föreslagna delningen af Hernösands stift skulle uppstå genom upphörande af det från lappmarks ecklesiastikverk till honom nu utgående anslag, samt 3,500 kronor för anskaffande af möbler, inventarier m. m. för expeditionslokalen vid det nya domkapitel, som enligt Kongl. Maj:ts förslag om berörda stifts delning skulle komma att upprättas i Luleå.

I anledning af Kongl. Maj:ts förstnämnda framställning har i särskilda inom Riksdagen väckta motioner föreslagits:

af herr *A. W. Styrlander* (motionen n:o 109 i Andra Kammaren): att Riksdagen, under vilkor att Kalmar och Visby stift sammansloges till ett stift, så snart en sådan sammanslagning genom de nuvarande biskoparnes i Kalmar och Visby afgång eller eljest möjliggjordes, måtte medgifva, att Vesterbottens och Norrbottens län finge från den 1 januari 1899 fränskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift;

af herr *F. O. Bremberg* (motionen n:o 25 i Första Kammaren): att Riksdagen, under vilkor att Kalmar och Vexiö stift sammansloges till ett stift, så snart en sådan sammanslagning genom de nuvarande biskoparnes i Kalmar och Vexiö afgång eller eljest möjliggjordes, måtte nu medgifva, att Vesterbottens och Norrbottens län finge från den 1 januari 1899 fränskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift;

af herr *C. F. Petersson* i Dänningelanda (motionen n:o 186 i Andra Kammaren): att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts hemställan i tredje punkten under åttonde hufvudtiteln, ville medgifva, att, under vilkor att Kalmar stift sammansloges med Vexiö stift och förenades till ett stift, Hernösands stift finge delas i tvenne stift, samt

af herr *A. Petersson* i Påboda m. fl. (motionen n:o 192 i Andra Kammaren): att Riksdagen måtte, med afslag å hvad i förenämnda motioner yrkats rörande sammanslagning, bifalla hvad Kongl. Maj:t i fråga

om Hernösands stifts delning föreslagit, dock med den ändring, att i stället för biskop måtte i det nya stiftet tillsättas en superintendent, samt att för hans aflöning måtte ur biskopslöneregleringsfonden användas ett belopp af högst 8,000 kronor årligen.

Till det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1898 har föredragande departementschefen anmält, att i den viktiga och enligt departementschefens förmerande för hela Norrlands andliga kultur betydelsefulla frågan om Hernösands stifts delning framställningar åter gjorts hos Kongl. Maj:t af ej mindre domkapitlet i Hernösand än äfven landstingen och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i de båda nordligaste länen. Departementschefen hade, såsom han vidare yttrar, tre gånger förut, senast till statsrådsprotokollet den 14 januari 1897, uttalat sig för nödvändigheten af denna frågas snara lösning och dervid utförligt redogjort för de uttalanden, som tillförene gjorts af vederbörande myndigheter samt dessutom af representanter för de norrländska länen i Riksdagens båda kamrar. För att icke behöfva å nyo upprepa hvad som sålunda förut anförts, hänvisade departementschefen till sistnämnda statsrådsprotokoll.

Men innan departementschefen redogjorde för innehållet af senast inkomna handlingar i detta ärende, ville han erinra derom, att Riksdagens afslag å Kongl. Maj:ts framställningar om Hernösands stifts delning måste sägas hafva berott icke på ett underkännande af vigten och betydelsen af denna stiftsdelning, utan derpå att man från åtskilliga håll ansett delningen böra uppvägas genom en förändring i stiftsorganisationen i öfrigt medelst en motsvarande sammanslagning af andra stift. Departementschefen hade redan vid föregående tillfällen uttalat sig mot denna uppfattning, enär han icke kunde anse det vara behöfligt eller lämpligt att bereda en fördel åt den öfre delen af Sverige, en fördel, som alla erkände vara af behovet påkallad, genom att samtidigt vidtaga en åtgärd, som enligt hans mening innebure en bestämd försämring af förhållandena i det nedre. Den ståndpunkt, departementschefen i detta hänseende förut intagit, intoge han fortfarande. Naturligtvis måste tankarne på förändring af stiftsorganisationen i nedre Sverige rättas mot de båda minsta stiftet, Kalmar och Visby. Beträffande förslaget om Gotlands läggande under Kalmar stift hade departementschefen till statsrådsprotokollet den 14 januari 1897 uttalat sig mot detsamma såsom synnerligen olämpligt och såsom medförande verklig skada för Gotland. Han hade ock erinrat, att det varit med djupt

bekymmer, som förslaget mottagits på Gotland. Så mycket berrättigande låge också till grund för det motstånd, samma förslag rönt, att man torde kunna påstå, att många, som förut ifrat för tanken på denna sammanslagning, numera tvekade om lämpligheten af dess utförande. Viss vore departementschefen äfven uppå att stora och känbara olägenheter, likasom ock ett befogadt missnöje, skulle blifva en följd af Kalmar stifts sammanslagning med Vexjö stift eller fördelning mellan Linköpings och Vexjö stift. Från presterskapet i Kalmar stift hade ock nyligen inkommit en petition, att Kongl. Maj:t måtte lemna sin medverkan till att Kalmar stift fortfarande måtte förblifva, hvad det nu vore och under århundraden varit, ett eget stift med egen stiftsstyrelse. En liknande uppfattning ansåge departementschefen äfven, efter hvad till hans kännedom kommit, vara rådande hos stiftets befolkning i öfrigt. På dessa skäl ansåge han, att den fråga, som nu förelades Riksdagen, borde begränsas till Hernösands stifts delning.

Af nu inkomna handlingar inhemtades följande.

Domkapitlets senaste skrifvelse i ämnet vore närmast föranledd af en utaf sistlidet års prestmöte inom stiftet hos domkapitlet enhälligt gjord anhållan, att domkapitlet ville till Kongl. Maj:t ingå med förnyad framställning angående stiftsdelningsfrågans lösning med det allra snaraste på förut af domkapitlet föreslaget sätt, uti hvilken anhållan särskildt betonats den genom inflyttning från södra orterna och särskildt från Finland föranledda starka och hastiga folkökningen och de härigenom nödvändiggjorda, synnerligen omfattande nyorganisationerna å både kyrkans och skolans områden, omöjligheten för en enda stiftsstyrelse att, så som sig borde, tillgodose samtliga församlingarnas behof och den följd häraf, att i synnerhet församlingarna i de två nordligaste, från stiftsstadens mest aflägsna länen komme att lida, det otillbörliga deruti, att inemot 600,000 människor finge i jemförelsevis mindre mått åtnjuta den andliga omvårdnad, som komme rikets öfriga invånare till del, samt nödvändigheten deraf, att den andliga odlingen hölle jemna steg med den materiella, hvilken senare inom Norrland redan tagit ett så starkt uppsving. Under hänvisning härtill hade domkapitlet, som ansett sig hafva så mycket mindre anledning att nu närmare uppvisa nödvändigheten af stiftets snara delning, som denna nödvändighet icke kunde förnekas af någon, som med opartiskhet och verklig sakkännedom bedömde denna fråga, vidare anfört, att stiftets folkmängd under år 1896 ökats med omkring 8,400 personer, så att den vid årets slut utgjort 578,711, att till följd af denna ständigt och raskt växande folkmängd och den ofantliga yta, öfver hvilken befolkningen vore spridd, det skriande miss-

förhållandet nu rädde, att på hvarje ordinarie prestman inom stiftet komme i medeltal en folkmängd af omkring 3,000 personer och en areal af mer än 10 gamla qvadratmil, att det låge i sakens natur, att under sådana förhållanden själavården och undervisningsväsendet icke kunde vederbörligen tillgodoses, att det vid en närmare undersökning af förhållandena inom hvarje pastorat visat sig, att i ej mindre än 57 af stiftets 113 pastorat åtminstone *en* ny presterlig beställning borde i den närmaste framtiden inrättas, under det att å andra sidan icke en enda församling funnes, der antalet presterliga krafter skulle kunna utan olägenhet minskas, att omkring 40 nya kyrkor eller kapell borde byggas å platser, der förut ingen gudstjenstlokal funnes, att det vore tydligt, att för alla dessa nybildningsfrågors behöriga handläggning en enda stiftsstyrelse vore otillräcklig, i synnerhet som de platser, der nybildningarna företrädesvis vore af behovet påkallade, låge på ett afstånd af mellan 50 och nära 100 mil från Hernösand, att af den omständigheten, att icke blott en stor mängd församlingar funnes, i hvilka ett betydande antal barn erhöle allenast 10 å 11 veckors undervisning om året, utan ock inom ej mindre än 18 af stiftets församlingar ett rätt stort antal barn icke kunde erhålla någon som helst skolundervisning, framginge, huru mycket som ännu fattades i ett ordnad folkskoleväsen, att, sedan äfven de högre skolorna för qvinlig ungdom stälts under offentlig tillsyn, antalet af de högre läroanstalter, som stode under domkapitlets eller efori omedelbara vård, utgjorde ej mindre än 21, och att under domkapitlets omedelbara vård dessutom stode 5 lappfolkskolor, flere kateketskolor och 23 statsskolor i finnförsamlingarna, att antalet af de under år 1896 till domkapitlet inkomna mål utgjort 2,252, den högsta siffra, som ännu förekommit, och att ärendenas antal under 1897 syntes, att döma af antalet diariinumner dittills, blifva än större, samt att härvid äfven borde beaktas, att en mycket stor del af dessa ärenden afsåge nybildningen inom kyrko- och undervisningsväsendet, hvadan domkapitelsgöromålen med hänsyn till deras beskaffenhet kräfde vida mera arbete än inom andra stift, der dylika ärenden endast undantagsvis förekomme. På grund af hvad domkapitlet sålunda anfört och då svårigheterna och farorna af det närvarande tillståndet för hvarje år blefve alltmer uppenbara, hemställde domkapitlet, att Kongl. Maj:t täcktes för innevarande Riksdag framlägga förnyadt förslag om bildande af ett särskildt stift för Vesterbottens och Norrbottens län.

Om en dylik framställning till Riksdagen angående delning af Hernösands stift hade, såsom departementschefen redan nämnt, äfven ofvannämnda båda landsting anhållit, dervid Vesterbottens läns lands-

ting framhållit, att, om det vore illa nog, att Norrland till följd af sitt afskilda läge och sina klimatiska förhållanden intoge en ofördelaktig undantagsställning gent emot lyckligare lottade delar af fäderneslandet, det vore alldeles oförsvarligt, att Hernösands stifts församlingar, hvilkas sammanlagda invånareantal snart uppginge till 600,000, i hvad som rörde tillsynen öfver och befrämjandet af deras andliga kultur hölles kvar i en orättvis undantagsställning, och Norrbottens läns landsting anfört, att frågan om stiftets delning icke borde blifva hvilande, enär behovet af en sådan åtgärd blefve för hvarje år alltmera oafvisligt och olägenheten deraf, att för öfra hälften af Sverige funnes blott en stiftsstyrelse, alltmera känbar, i samma mån som den materiella utvecklingen fortskrede och i samband dermed folkmängden ökades; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens och Norrbottens län, hvilka till Kongl. Maj:t öfverlemnade de respektive landstingens skrivelser i ämnet, dervid båda tillstyrkt bifall till landstingens hemställan.

Presterskapet inom Kalmar stift hade i ofvannämnda till Kongl. Maj:t nyligen inkomna petition allmänt uttalat sina bekymmer mot detta stifts sammanslagning med annat stift eller fördelning å flera stift. Framhållande, utom faran för rubbning i det goda religiösa förhållande, som nu vore rådande inom stiftets församlingar, de svårigheter af flera slag för presterskapet, som derigenom skulle uppstå, såsom det yngre presterskapets fördröjda befordran, samt det förryckande, som skulle ega rum med afseende å stiftets enskilda enke- och pupillkassa samt de icke mindre än 45 andra stiftelser och kassor, som bildats till förmån för stiftet och dess presterskap, äfvensom de olägenheter, som skulle uppstå för de allmänna läroverken, särskildt det högre i stiftsstaden, genom förlust af särskild eforalstyrelse, hade presterskapet anhållit, att Kongl. Maj:t måtte afvärja de olyckor, som genom Kalmar stifts upphörande skulle träffa ej endast denna landsände, utan hela den kyrkliga organisationen.

Det vore naturligtvis med en viss tvekan och obenägenhet, som departementschefen nu för fjerde gången föresloge Kongl. Maj:t att ingå till Riksdagen med en framställning om Hernösands stifts delning. Men denna delning vore så oafvisligt påträngande, de fördelar, som derigenom skulle vinnas, så stora, den skada och de faror, som härflöte ur de nuvarande missförhållandena, så handgripliga, att departementschefen icke kunde eller ville härutinnan åtaga sig ansvaret för en underlåtenhet eller ett uppskof. Riksdagen hade också sjelf erkänt stiftsdelningens nödvändighet; det enda hinder, som stått sig i vägen för frågans förande till ett lyckligt slut, hade varit yrkandet på en mot-

svarande minskning af stiftens antal i det öfriga landet. Men en sådan åtgärd innebure, hvarhelst den försöktes, för de deraf träffade landsdelarne en rubbning i sekelgamla förhållanden, hvilken icke i något afseende åt dem medförde en förbättring i hvad de förut haft, men deremot i mångt och mycket en gifven försämring och som därför väckte oro och missnöje. Något åt detta håll syftande förslag ansåge departementschefen sig således icke kunna framlägga, och detta så mycket mindre, som de uppoffringar, staten hade att vidkännas för ett nytt stifts bildande, i förhållande till ändamålets vikt måste anses vara föga nämnvärda. Då dertill komme, att behovet af Hernösands stifts delning vore en i hög grad glädjande företeelse, såsom beroende på det uppsving i alla afseenden, Norrland under de sista decennierna vunnit, syntes icke hoppet om en lycklig utgång uteslutet, äfven om frågan fortfarande begränsades så, att den blott komme att afse det öfvermåttan stora norrländska stiftets delning.

Beträffande sättet att bereda skälig löneinkomst åt *biskopen* i det nya norrländska stiftet hade departementschefen redan vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t den 17 mars 1893 uttalat sig för att det icke borde ifrågasättas, att åt honom skulle på lön anslås något prebendepastorat, utan att en bestämd lön borde åt honom anvisas. Genom kongl. brefvet den 15 juni 1861 angående reglering af biskoparnes löner hade dessa löner i de särskilda stiftet bestämts från 16,000 till 10,000 kronor, deribland för biskopen i Hernösand till 12,000 kronor. I likhet med hvad departementschefen förut uttalat och i enlighet med hvad jemväl kammarkollegium och statskontoret hemställt, ansåge departementschefen, att, då hvar och ett af de två stift, i hvilka Hernösands stift skulle delas, för sin behöriga vård komme att kräfvat å stiftsstyrelsens sida fullt upp så mycket arbete som de flesta större stift inom det öfriga riket, lönen åt biskopen i det nya stiftet icke borde sättas lägre än lönen åt biskopen i Hernösands odelade stift eller 12,000 kronor, hvartill borde komma särskild hyresersättning, som enligt mom. 2 af de genom nyssnämnda kongl. bref den 15 juni 1861 fastställda grunder för reglering af biskoparnes löner skulle till biskop, der biskopshus ej finnes, utgå med belopp ej öfverstigande 1,500 kronor, hvilket belopp i nuvarande fall syntes departementschefen vara erforderligt. Medel till denna lön och hyresersättning ansåge departementschefen kunna bekommas ur biskopslöneregleringsfonden, hvilken uppkommit genom inkomster, som afskilts från vissa biskopslöner och bestämts till jemnande af andra. Vid 1896 års slut egde denna fond en behållning, som beräknats uppgå till 456,720 kronor 49 öre. Inkomsterna under år 1896 hade uppgått till 47,750

kronor 65 öre, deraf ränta och kapitalvinst 17,515 kronor 6 öre. De till utgående från fonden anvisade årliga utgifterna till lönefyllnad åt åtskilliga biskopar m. m. utgjorde tillsammans 24,210 kronor 49 öre, hvartill kommit för år 1896 en extra utgift å omkring 19,000 kronor.

Hvad anginge det nya domkapitlet, hade departementschefen vid föregående tillfällen redogjort för, hurusom genom infordrade yttranden af nuvarande kyrkoherden i Luleå stadsförsamling och vederbörande lektorer vid dervarande läroverk utrönts, huruledes, utan någon uppoffring från det allmännas sida, *ledamöter* skulle erhållas i det nya domkapitlet.

Beträffande aflöningen åt *konsistorienotarien* i det nya stiftet, vidhölle departementschefen, att denne tjänsteman borde åtnjuta dels de inkomster, som enligt gällande grunder för konsistorienotariernas aflöning utginge från Vesterbottens och Norrbottens län till notarien vid Hernösands domkapitel, dels ock ett skäligt anslag af statsmedel. I yttrandet till protokollet den 17 mars 1893 hade, med ledning af från domkapitlet i Hernösand infordrade uppgifter, lemnats en specifik utredning beträffande omförmälda från Vesterbottens och Norrbottens län inflytande inkomster för konsistorienotarien i Hernösands stift. Denna utredning hade gifvit vid handen, att dessa inkomster i medeltal utgjort omkring 1,500 kronor årligen. Anslaget af statsmedel torde böra bestämmas till 3,000 kronor, hvarigenom notarien skulle beredas en löneinkomst af omkring 4,500 kronor.

Vidkommande derefter *amanuensen* och *vaktmästaren*, torde deras arfvoden kunna bestämmas till ungefär enahanda belopp, hvartill amanuensens och vaktmästarens vid domkapitlet i Hernösand inkomster af deras befattningar under de senaste åren före 1891 uppgått, nemligen för amanuensen 1,600 kronor och för vaktmästaren omkring 500 kronor jemte bostad och vedbrand.

Beträffande slutligen *öfriga kostnader* för det blifvande domkapitlets expedition, hade domkapitlet beräknat dessa till följande belopp:

hyra för sessions- och expeditionslokal samt bostad för vaktmästaren	kr. 1,500: —
andra för expeditionen nödiga årliga utgifter	» 600: —
hvertill skulle komma för anskaffande af möbler, kassaskåp, andra nödiga inventarier, böcker, kartor m. m. för en gång	» 3,500: —.

Härtill skulle slutligen komma den kostnad, som blefve erforderlig för ersättning åt konsistorienotarien och amanuensen i Hernösand för den minskning i inkomster, som skulle drabba dessa tjänstemän till följd af stiftsdelningen.

Innan utskottet, till hvars förberedande behandling förevarande framställningar blifvit öfverlemnade, går att för egen del yttra sig i ämnet, anser sig utskottet böra omförmäla, hurusom dels samtliga till Kalmar stift hörande församlingar enligt kyrkostämmoprotokoll, hvaraf utdrag blifvit utskottet tillståda, uttalat den önskan och förhoppning, att stiftet måtte få behålla sin sjelfständighet under egen stiftsstyrelse, dels ock de flesta bland församlingarna jemte ett stort antal enskilda personer särskildt inom Kalmar stads- och landsförsamlingar till Kongl. Maj:t ingått med petitioner i enahanda syfte, hvilka petitioner blifvit genom ecklesiastikdepartementet till utskottet för dess kännedom öfverlemnade.

Behöfligheten af Hernösands stifts delning har blifvit af Riksdagens båda kamrar erkänd, och ett ytterligare undanskjutande af denna frågas lösning synes utskottet vara i hög grad betänkligt, särskildt i betraktande af Norrlands alltjemt med stora steg fortgående utveckling, hvilken äfven torde komma att i afsevärd grad främjas genom vissa af innevarande Riksdag fattade beslut. Att Kongl. Maj:ts till sistlidet års Riksdag i ämnet gjorda framställning icke blef bifallen, berodde uppenbarligen på den af Andra Kammaren då likasom vid 1893 och 1896 års riksdagar häfdade uppfattning, att i sammanhang med Hernösands stifts delning borde på ett eller annat sätt vidtagas en omreglering af de nuvarande stiften, så att hela antalet stiftsstyrelser ej behöfde genom förändringen ökas. I sådant afseende föreligga nu till Riksdagens pröfning två särskilda förslag, åsyftande det ena en sammanslagning af Kalmar och Visby stift och det andra att Kalmar och Vexjö stift skulle förenas till ett stift.

Hvad beträffar den sålunda väckta frågan om sammanslagning af tvenne andra stift, vill det synas utskottet, som vore sagda spørsmål icke af natur att i förevarande ärende böra få något bestämmande inflytande. När utskottet vid 1896 års riksdag hade att yttra sig om det jemväl då framställda förslaget, att Gotland skulle upphöra att vara eget stift och sammanslås med Kalmar stift, anförde utskottet, att den utredning, som Kongl. Maj:t då låtit verkställa och för Riksdagen framlagt beträffande betydelsen af en sådan åtgärd, syntes utskottet gifva vid handen, att densamma för Gotland med dess afskilda läge och i flera fall egendomliga förhållanden skulle medföra så afsevärda olägenheter, att de ingalunda uppvägdas af den jämförelsevis obetydliga besparing, som genom sammanslagningen af berörda stift skulle kunna vinnas. Den uppfattning, som utskottet då uttalade, delar utskottet

jemväl nu och finner likartade invändningar kunna göras äfven mot det förslag till sammanslagning af Vexjö och Kalmar stift, som nu bragts å bane. Visserligen gälla icke gent emot sistnämnda förslag de erinringar, som äro att hemta från Gotlands insulära läge och deraf härflytande egendomliga förhållanden. Påtagligt är dock, att indragningen af en sedan lång tid tillbaka bestående stiftsstyrelse skall genom den rubbning af befintliga och invanda förhållanden, hvilken den måste medföra, innebära känbara svårigheter. Det visar sig också, att Kalmar stifts befolkning, då fråga nu uppstått, att dess särskilda stiftsstyrelse skulle upphöra, önskar att behållas vid den närvarande ordningen; och denna mening, som icke underlåtit att gifva sig uttryck, får väl icke tydas såsom allenast beroende på en känslöstämning till förmån för en fäderneärfd och mer än sekelgammal institution, utan innebär uppenbarligen, att stiftets befolkning, som väl sjelf är närmast att härom döma, finner stiftsstyrelsens indragning skola medföra verkliga och afsevärda olägenheter. Utskottet kan under sådana förhållanden icke anse skäligt att tillstyrka den föreslagna förändringen af dervarande stiftsstyrelse.

Om det ena så väl som det andra alternativet gäller i öfrigt, att det emellan dem och frågan angående Hernösands stifts delning icke lär kunna uppvisas något ovilkorligt, i sakens egen natur grundadt sammanhang; men väl synas dessa förslag om minskning af de förutvarande stiftens antal vara egnade att undanskjuta den högst nödiga delningen af Hernösands stift. Ty ett eventuellt beslut om sammanslagning kräfver enighet mellan flera beslutande korporationer, af hvilka hittills blott *en* uttalat sig till förmån för en sådan åtgärd.

Väger man å ena sidan de obestridda stora syften, dem man med Hernösands stifts delning vill ernå, mot å andra sidan den ringa ekonomiska vinst, en sammanslagning skulle medföra, och tager man härjemte skälig hänsyn till de olägenheter, densamma skulle vålla, och till de af dessa olägenheter beroende önskingar, som från befolkningens sida framkommit, så vill det synas utskottet, att vida öfvervägande skäl tala för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, dervid utskottet dock anser, att det till ersättning åt konsistorienotarien i Hernösand för minskad sportelinkomst föreslagna belopp af 1,500 kronor bör anvisas allenast å extra stat.

Hvad slutligen angår det i herr A. Peterssons omförmälda motion väckta förslaget, att i stället för biskop skulle i det nya stiftet tillsättas en superintendent med högst 8,000 kronors aflöning, kan utskottet icke tillstyrka Riksdagen att biträda samma förslag, hvars genomförande skulle i afseende å stiftsstyrelsens organisation ställa det nya norrländska

stiftet i en ogynsam undantagsställning. Särskildt vill utskottet framhålla, att en aflöning af 8,000 kronor måste för styresmannen i det nya stiftet anses alltför låg dels med hänsyn till de dryga lefnadskostnaderna i Luleå, dels och särskildt med afseende derå, att den blifvande stiftschefen måste, om eljest afsedt resultat af hans embetsförvaltning skall kunna vinnas, inom sitt stift företaga många och långa, samt därför ock kostsamma resor.

Med stöd af hvad sålunda anförts, och då någon anmärkning icke förekommit mot de delar af Kongl. Maj:ts förevarande förslag, om hvilka utskottet icke särskildt yttrat sig, hemställer utskottet,

att Riksdagen, i anledning af hvad Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, må, med afslag å herrar Styrlanders, Brembergs, C. F. Peterssons och A. Peterssons ifrågavarande motioner,

a) medgifva, det Vesterbottens och Norrbottens län må från den 1 januari 1899 fränskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift, samt att för aflönande af biskop i det nya stiftet må af biskopslöne-regleringsfonden användas högst 13,500 kronor årligen;

b) för bestridande af kostnaden för aflönande af konsistorienotarie, amanuens och vaktmästare vid det nya domkapitlet bevilja ett ordinarie anslag af 5,100 kronor, deraf till notarien 3,000 kronor, till amanuensen 1,600 kronor och till vaktmästaren 500 kronor;

c) för hyra af lokal och vaktmästarebostad anslå ett årligt belopp af 1,500 kronor;

d) såsom ersättning för den minskning i inkomst, som genom den ifrågasatta stiftsdelningen skulle drabba den nuvarande notarien vid Hernösands domkapitel till följd af förlusten af sportelinkomsterna från Vesterbottens och Norrbottens län, bevilja ett anslag å extra stat för år 1899 af 1,500 kronor;

e) på extra stat för år 1899 anvisa ett belopp af 600 kronor såsom ersättning till nuvarande amanuensen vid domkapitlet i Hernösand för den minskning i hans inkomst, som i anledning af den föreslagna delningen af Hernösands stift skulle uppstå genom upphörande af det från lappmarks ecklesiastikverk till honom nu utgående anslag å enahanda belopp; samt

f) för anskaffande af möbler, inventarier m. m. för expeditiionslokalen vid det nya domkapitel, som enligt förslaget om Hernösands stifts delning skulle upprättas i Luleå, på extra stat för år 1899 anvisa 3,500 kronor.

2:o.

Uti en den 22 sistlidne januari till Riksdagen aflåten proposition (n:o 31) har Kongl. Maj:t, under återopande af dervid fogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

Härigenom förordnas, att §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 2.

Svenska kyrkans ombud skola vara samtliga biskopar i stiftet eller, der någon af dem har förfall, den bland stiftets prester, som domkapitlet i hans ställe väljer; pastor primarius i Stockholm eller, derest han är hindrad, annan ledamot af Stockholms stads konsistorium, den konsistorium utser; fyra bland teologiska fakultetens ordinarie eller extra ordinarie professorer, två från hvardera af rikets universitet; en vald, med fullmägt å ordinarie embete eller tjenst försedd prestman från hvart stift och en från Stockholms stad; så ock trettio två af lekmän valda ombud, ett från Stockholm, ett från Visby stift, två från hvardera af de öfriga stiftet och sex från det eller de valdistrikt, Konungen med afseende å för handen varande förhållanden bestämmer. Cheferna för justitie- och ecklesiastikdepartementen må ock vid mötet närvara och deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten, der de ej äro till ombud vid mötet valde.

§ 5.

Inom hvarje pastorat ega samtliga å kyrkostämman röstberättigade lekmän inom sig, vid sammanträde inför kyrkostämmans ordförande,

utse en elektor och en suppleant. Om kallelse till det sammanträde, äfvensom ställe därför, gälle hvad i afseende å kyrkostämman särskildt är stadgad.

Med iakttagande att hvarje pastorat anses tillhöra det stift, hvarinom moderkyrkan är belägen, må två eller flera pastorat inom samma stift och valdistrikt om gemensam elektor sig förena.

Vid val af lekmännens ombud utgöra Stockholms stad och Visby stift hvartdera ett och de öfriga stiftet hvartdera två valdistrikt. De särskilda valdistrikten inom stiftet bestämmas till sitt omfång af Konungen.

Samtlige de inom ett valdistrikt utsedde elektorer skola på kallelse sammankomma inför en inom distriktet boende, af domkapitlet förordnad valförrättare. Dervid skola elektorerna med slutna sedlar hvar för sig till ombud föreslå så många å kyrkostämman röstberättigade män, som väljas skola. Vid första omröstningen är den vald, som erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har ej det antal ombud, som väljas skall, dervid blifvit utsedt, upprättar valförrättaren en förteckning, hvarå upptagas, derest ingen blifvit vid första omröstningen utsedd, de, som erhållit de flesta rösterna, men eljest de, som näst den vid berörda omröstning utsedde erhållit högsta röstetalet. Förteckningen skall upptaga två gånger så många namn, som ombud då äro att välja. Den omröstning, som derpå företages, må icke afse andra än de i förteckningen uppförde personer; och äro de valde, som då de flesta rösterna erhållit. Mellan lika röstetal afgör lotten.

För hvarje ombud utses ock på lika sätt en suppleant att, i händelse af ombudets förfall, i dess ställe i mötet delta.

Val för Stockholms stad verkställas på ofvan föreskrifna sätt inför Stockholms stads konsistorium.

Ifrågavarande paragrafer hafva för närvarande följande lydelse:

§ 2.

Svenska kyrkans ombud skola vara samtliga biskopar i stiftet eller, der någon af dem har förfall, den af domkapitlets ledamöter, som kapitlet i hans ställe väljer; pastor primarius i Stockholm eller, derest han är hindrad, annan ledamot af Stockholms stads konsistorium, den konsistorium utser; fyra bland teologiska fakultetens ordinarie eller extra ordinarie professorer, två från hvartdera af rikets universitet; en vald, med fullmakt å ordinarie embete eller tjenst försedd prestman

från hvar stift och en från Stockholms stad; så ock trettio af lekmän valda ombud, ett från Stockholm, ett från Visby stift, tre från Hernösands, två från hvardera af de öfriga stiftens samt fem från det eller de valdistrikt, Konungen med afseende å för handen varande förhållanden bestämmer. Cheferna för justitie- och ecklesiastikdepartementen må ock vid mötet närvara och deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten, der de ej äro till ombud vid mötet valde.

§ 5.

Inom hvarje pastorat ega samtliga å kyrkostämman röstberättigade lekmän inom sig, vid sammanträde inför kyrkostämmans ordförande, utse en elektor. Om kallelse till det sammanträde, äfvensom ställe därför, gälle hvad i afseende å kyrkostämman särskildt är stadgadt.

Med iakttagande att hvarje pastorat anses tillhöra det stift, hvar inom moderkyrkan är belägen, må två eller flera pastorat inom samma stift och valdistrikt om gemensam elektor sig förena.

Vid val af lekmännens ombud utgöra Stockholms stad och Visby stift hvardera ett, Hernösands stift tre och de öfriga stiftens hvardera två valdistrikt. De särskilda valdistrikten inom stiftens bestämmas till sitt omfång af Konungen.

Samtliga de inom ett valdistrikt utsedde elektorer skola på kallelse sammankomma inför en inom distriktet boende, af domkapitlet förordnad valförrättare. Dervid skola elektorerna med slutna sedlar hvar för sig till ombud föreslå så många å kyrkostämman röstberättigade män, som väljas skola. Vid första omröstningen är den vald, som erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har ej det antal ombud, som väljas skall, dervid blifvit utsedt, upprättar valförrättaren en förteckning, hvarå upptagas, derest ingen blifvit vid första omröstningen utsedd, de, som erhållit de flesta rösterna, men eljest de, som näst den vid berörda omröstning utsedde erhållit högsta röstetalet. Förteckningen skall upptaga två gånger så många namn, som ombud då äro att välja. Den omröstning, som derpå företages, må icke afse andra än de i förteckningen uppförde personer; och äro de valde, som då de flesta rösterna erhållit. Mellan lika röstetal afgör lotten.

För hvarje ombud utses ock på lika sätt en suppleant att, i händelse af ombudets förfall, i dess ställe i mötet deltaga.

Val för Stockholms stad verkställs på ofvan föreskrifna sätt inför Stockholms stads konsistorium.

Kongl. Maj:ts förevarande förslag innebär dels vissa förändringar i kyrkomötets sammansättning, hvilka föranledas af den ifrågasatta delningen af Hernösands stift, dels ock ändrade bestämmelser med afseende å val af ombud i stället för biskop, der denne har förfall, samt beträffande val af, jemte elektor, suppleant för denne. Då utskottet, som här ofvan tillstyrkt bifall till förslaget om Hernösands stifts delning, icke haft något att erinra emot de föreslagna ändringarna uti ifrågavarande förordning, får utskottet hemställa,

att under förutsättning, att Vesterbottens och Norrbottens län fränskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift, Kongl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863 må af Riksdagen antagas.

Stockholm den 28 april 1898.

På det sammansatta utskottets vägnar:

K. S. Husberg.

Reservationer:

vid punkten 1:o):

af herrar *S. G. von Friesen, O. Larsson* och *D. Persson*, hvilka anført:

»I enlighet med den uppfattning, som inom Riksdagens Andra Kammare gjort sig gällande vid 1893, 1896 och 1897 årens riksdagar, anse vi, att delning af Hernösands stift icke bör ske annat än i sammanhang med en sådan omreglering af de nuvarande stiften, att hela antalet stiftsstyrelser ej behöfver genom förändringen ökas. Nu hafva visserligen åtskilliga motioner om en sådan omreglering förelegat till utskottets behandling, men att på enskilda motionärers förslag söka

uppnå ett beslut af Riksdagen i detta syfte synes oss, efter hvad erfarenheten gifvit vid handen, icke vara möjligt. Icke heller lärer Riksdagen vara villig att på enskild motionärs förslag besluta en sådan lösning af denna fråga, som af herr A. Petersson blifvit ifrågasatt. På grund häraf hafva vi i utskottet yrkat afslag å den kongl. propositionen och ej heller ansett oss böra tillstyrka bifall till någon af de i ämnet väckta motionerna.»;

samt af herr *J. Anderson*, som yttrat:

»Att Hernösands stift behöfver delas, har jag de föregående åren inom de sammansatta utskotten icke förnekat.

Jag har då i likhet med flera utskottsledamöter från Andra Kam-maren ansett, att Gotlands stift kunde förenas med Kalmar stift.

Vid innevarande riksdag föreligga flera motioner, hvori yrkas, antingen att de två sistnämnda stiftet förenas, eller att Kalmar förenas med Vexjö stift.

Inom det sammansatta utskottet har i år varit företedda flera till Kongl. Maj:t ställda underdåniga petitioner, åtföljda af kyrkostäm-mo-protokoll, hvad jag tror från samtliga socknar inom Kalmar stift, hvori anhålles, att ingen rubbning måtte göras, utan Kalmar stift få blifva hvad det är, och då inom utskottet visade sig, att flertalet ledamöter ville, med afslag af de väckta motionerna, understödja Kongl. Maj:ts förslag, att en ny biskopsstol skulle inrättas i Norrland, framstälde jag sådant förslag, som här nedan upptages.

Uti kongl. cirkuläret till samtliga Konungens befallningshafvande och domkapitlen i riket af den 26 februari 1864 bestämmes dels huru stor biskopslönen skall vara i hvarje stift, dels att löneregleringen inom stiftet ofördrojligen derefter skulle företagas.

Löneregleringarne på en del ställen gjordes på ett sätt, som ingalunda bör lemnas oanmärkt. Efter den upplysning jag fått, hemtad bland annat ur en af en statskyrkans tjänsteman, som tillika var ledamot af Första Kam-maren, år 1883 utgifven broschyr, ingingo i aflönin-garne en del naturapersedlar såsom kronotionde, arrende af mensal och andra hemman, prebendepastorat m. m.

Uppskattningen och beräkningen å dessa skedde på sådant sätt, att lönerna för samtliga biskoparne, som skulle enligt det kongl. cirku-läret uppgå till 150,000 kronor, det år förenämnda broschyr från trycket utgafs, uppgick till 215,162 kronor, hvilken summa genom förhöjda arrenden på anvisade jordar m. m. så ökats, att, efter de upplysningar

jag fått, samtliga biskopslönerna nu uppgå till minst 250,000 kronor, alltså 100,000 kronor mera än som vederbör.

Jag uttalade därför inom utskottet den uppfattningen, att jag vill vara med om att tillstyrka det en trettonde biskops lön beredes, med det uttryckliga vilkor att, i mån som nu varande biskopar afgå, deras efterträdare aflönas med statsmedel till de belopp, som i ofvan nämnda cirkulär är föreskrifvet, och i sammanhang dermed till staten indrages de naturapersedlar, som nu i lönerna ingå, lika som att den nu befintliga s. k. biskopslöneregleringsfonden äfven indrages. Men jag tillade, att i den form frågan nu föreligger jag ansåg mig icke kunna för närvarande göra något direkt yrkande om sådant aflöningsätt, men trodde, att för ernående af ett sådant mål man nu borde yrka afslag af så väl den kongl. propositionen som de i ämnet väckta motionerna, och i motiven för afslag framhålla önskvärdheten af sådant aflöningsätt, som jag tog mig friheten framhålla.

Efter sådant uttalande, gjorde jag yrkande om afslag och sådana motiv därför, som här äro återgifna.»